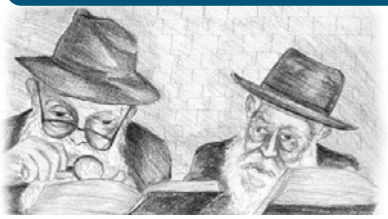
כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסוד שיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת וישב ■ כ"ב כסלו תשפ"ד ■ 06.12.2023 ■ גליון מס' 763

כל מאמץ בענייני תורה ומצוות, אף שהוא חובה בכפי עצמו, מרחיב את הצינורות לקבלת ברכות ה' לכל אחד ואחד מבני המשפחה.
הרבי מלובביץ'.

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

שו"ת חורף
האם ניתן לקיים מצוות הדלקת נרות חנוכה בטנק? ומה הדין בתותח?...
המשך בעמ' 2

דאו באורי שזורח
גם לאחר שיעקב זוכה להתיישב בארץ אבותיו, לא מצליח הוא לעשות...
המשך בעמ' 3

סיפור לתנועה
שולחן לצרכי מצוה
רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב, היה חי בפשטות נפלאה - בבית פשוט וצנוע...
המשך בעמ' 4

שביבים
- חושך מגרשים באור
- אור גם במקומות הנמוכים
- שיעור בדמקה
- נער צעיר עם רוח הקודש
- נזהר להשתמש בכבוד התורה
- גאון בסת"ם

המשך בעמ' 6

שמעתי אומרים...
נסעו מזה כי שמעתי וגו'. שואל מרן אור החיים הקדוש: צריך לדעת...
המשך בעמ' 8

מעשה בכבש
סיפור מרגש ביותר שמראה כוחה של מצווה מהו, התפרסם בתוכניתו...
המשך בעמ' 9

נר חנוכה כבתה אין זקוק לה

/ הרב יעקב הלוי פילבר

הראי"ה בספרו "עין איה" (שם) מסביר את ההבדל בין נר שבת לנרות חנוכה לא רק בתחום המעשי אלא גם לסמלים שכל אחד מהם מייצג: השבת מייצגת את האוטנטיות היהודית היא כולה יצירה אלוקית שנקבעה כאות וברית בין הקב"ה לכנסת ישראל, נר השבת מורכב בשני חלקים משמן ופתילה - השמן מסמל את התורה כמו שאומרים במדרש (ויק"ר פר' ג): "ואין שמן אלא תורה" ואילו הפתילות המאפשרות לשמן להאיר הן מסמלות את המצוות המביאות את אור התורה למציאות הממשית. באורה הזו שנר השבת מסמל אותה אין בה מקום לפשרות, לכן בהדלקתה צריך להקפיד שגם השמנים וגם הפתילות יהיו באיכות משובחת, כדי שיאירו יפה ויתמידו בהדלקתם. ואכן בהיסטוריה שלו הצליח עם ישראל לשמר את אור התורה בכל מסלולי החיים שלו ובכל מצבי החיים, והבטחת התורה "כי לא תשכח מפי זרעו" נתקיימה בעם ישראל גם בשעותיה הקשות. אלא שבימי נדודיה בגלות על ידי התערבותה בין הגויים נשמעו בבית יעקב דעות רבות הנשאבות מחכמת האומות והיה חשש שמפני השפלות הלאומית ימשך היהודי אחרי הדעות המפורסמות בין אומות העולם ששעתן מצלחת אבל אינן יותר מאשר "אומדנות ונטיות לב אנוש", וככל שיתפרסמו ויתפשטו הדעות הללו בישראל הן עלולות למשוך אחריהן רבים ולהרחיקם מגבול ישראל, וכאן עומדת בפני חכמי הדורות הדילמה איך צריך לנהוג עם התופעה הזו, האם להתעלם ממנה או אדרבא למצוא להן סמך גם מהמקורות שלנו?

על כך כותב הראי"ה: "אם לא היו [הדעות המתחדשות] כלולים באור תורה היו רבים מחלושי הדעות נסוגים מאחרי תורת ה' בשביל הבלי נכר. על כן יד ה' הכינה לשמור כללות האומה שיהיה פנים בחכמתה לתן מקום גם כן לאותן הדעות המפורסמות ומוצלחות בשעתן". כלומר לא לדחות את הדעות הללו - אבל הפתיחות לדעות המפורסמות שבאומות העולם והמוצלחות בשעתן אינה יכולה להיעשות בקלות דעת אלא כשאנו באים לתת להן מקום במרחב החיים הדתיים עלינו לנהוג בזהירות רבה, ואם גם אנו מסכימים לאמץ אותן רק כדי להגן על חלושי הדעת מפני זרמי הזמן. בה בשעה עלינו להתנהג עמן בשתי מגבלות: האחת, "כבתה אין זקוק לה" - אין עלינו החובה לשמר אותן בכל מקרה, ולכן כאשר יכבה אורן (כלומר שוב לא יהיו מקובלות במרחב הציבורי) אין אנו זקוקים עוד לקיים דבריהם. והמגבלה השנייה: "אסור להשתמש לאורה" - שגם כאשר אנו נותנים מקום לדעות המחודשות בשעתן, חלילה להסיק מהן מסקנות להתנהגות מעשית ולשלוח יד במעשים שהם לפי התורה ולשנות אותם לפי רוח הזמן. אלא יש להשתמש בהן רק בתור רעיון המעורר ומניח את הדעת לשעה. את הרעיון הזה לומד הראי"ה מנרות חנוכה: שאנו משתמשים בהדלקתם גם בשמן שאינו צלול וטהור ובפתילות שאינן מושכות אחריהן את האור, מפני שנרות חנוכה הם נרות שעה, שאנו עושים זאת זכר לניצחון היהדות על ניסיון היוונים להשתלט ולכלות את התורה והמצוות מישראל.

ומסביר הראי"ה שאת הרעיון הזה על נרות חנוכה יש ליישם גם במציאות ימינו, כך היה בעבר כאשר ה"סוציאליזם" שטף את העולם ורבים מצעירי ישראל נמשכו אחרי מחשבת הסוציאליזם שכבשה גם אותם, ואז כתשובת המשקל היו רבים מחכמי ישראל שהוכיחו לאותם צעירים שאת מה שהם מבקשים יוכלו למצוא במחנה ישראל וגם בתורה יש רעיונות סוציאליסטים כמו השמיטה וכדומה, וכל זאת כדי שאותם צעירים לא יינטשו את עמם ותורתם לגמרי וכך גם נהג מורי ורבי הרב משה צבי נריה בהקימו את תנועת בני עקיבא שבראשית דרכה היו בה ריקודים מעורבים והכל כדי שנוער לא ינטוש את היהדות. ואח"כ בהקמת רשת ישיבות בני עקיבא. שבזכותם מלאה ארץ ישראל תורה. ■

שו"ת חורף

הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

שאלה: האם ניתן לקיים מצוות הדלקת נרות חנוכה בטנק? ומה הדין בתותח?

תשובה: נראה שיש לחלק בין טנק לתותח וכפי שאבאר.

הנה דעת רוב הפוסקים[א] שכדי לקיים מצוות הדלקת נרות חנוכה צריך 'בית'[ב], וללא בית אינו יכול לקיים מצווה זו, ולכן מי שנמצא בדרכים בימי החנוכה ואין לו קורת גג לראשו או שהוא חסר בית ('הומלס') אינו יכול לקיים מצווה זו[ג], אך יש לדון איזה סוג 'בית' צריך כדי לקיים מצווה זו, האם צריך גדרי 'בית' כמו לעניין מזוזה, וכל בית שפטור מהמזוזה אינו יכול לקיים מצוות הדלקת נר חנוכה, או שלעניין חנוכה די גם בדירת עראי, ומצאנו מגדולי הפוסקים שכתב[ד] שאדם שנמצא בימי החנוכה ברכבת יכול לקיים את מצוות הדלקת הנרות ברכבת עצמה (אם יניחו לו להדליק שם...) מאחר וגם רכבת מוגדרת כבית לעניין מצוות נרות חנוכה.

וכן כתב הגאון הרב שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל[ה] שמאחר שמצוות הדלקת הנרות נוהגת רק ח' ימים, אין צורך בבית קבע כדי לקיים מצווה זו, ודי בדירת עראי, ואין זה דומה לגדרי מצוות מזוזה, מאחר ומצוות מזוזה נוהגת כל השנה ולכן צריך לענייננה בית הראוי לדיורים של כל השנה - כלומר - דירת קבע.

ומעתה נראה שהוא הדין גם באשר ל'טנק' שאף על פי שאינו ראוי לדירת קבע מכל מקום ראוי הוא לדירת עראי, ובימים אלו - ימי מלחמת שמחת תורה - חיילים רבים נמצאים ימים רבים בטנק, אוכלים שם, ישנים שם, שוהים שם, הרי שהטנק הוא מקום מגורם, ומאחר ויש לטנק שם בית, יכולים הם לקיים מצוות הדלקת נרות חנוכה בתוכו או בפתח הכניסה, בכפוף להוראות הבטיחות והמלחמה.

אולם נראה ששונה הוא דינו של התומ"ת (תותח מתנייע) מדינו של הטנק, מאחר וצוות התותח אינו דר בתותח, אינו אוכל בו ואינו ישן בו, אלא רק 'עובד' בו (בעת פקודת ירי) ולכן עף שמצד נתוניו הפיזים התותח אכן מוגדר 'בית' (לעניין מצוות נר חנוכה) מכל מקום צריך שיהיה בבית הזה דיורים, ומאחר ואנשי צוות התותח לא דרים בו, אין הם יכולים להדליק בו או בפתחו.

אמנם מאחר וצוות התותח מתגורר ליד התותח באוהלים, ויש להם מתחם תחום בסוללות עפר, וכל מתחם זה משמש להם כמקום המגורים שלהם (באוהל - ישנים, מתחת לצילייה - אוכלים, בתותח - עובדים) הרי שכל השטח הזה נחשב מקום מגוריהם (האוהל - חדר שינה, השטח הפתוח התחום - חצר שמשממת לשימושי דירה, התותח - מקום עבודה) ובשטח זה יש מקומות שמוגדרים כבית שדרים בו, אם כן ניתן להדליק בפתח התותח כמו שמדליקים בחדר העבודה בבית[ו], אך אין צורך להדליק דווקא בתותח, אלא ידליק בפתח המתחם (מצד ימין - מאחר ואין מזוזה).

ויש לדעת שחייל שמדליקים עליו בביתו - יוצא ידי חובה בהדלקה זו, אלא שהאשכנזים נוהגים בכל זאת להדליק באופן עצמאי, ויש בזה כמה וכמה פרטי דינים שלא כתבתים לעת עתה מקוצר הזמן.

א - כן מוכח מדברי האחרונים המובאים לקמן בהערה הבאה וכן מוכח משו"ת מהרש"ם חלק ד' סימן קמ"ו בת' לגבי הדלקת נר חנוכה ברכבת, וכן הוא בהליכות שלמה ריש הלכות חנוכה, ועוד ועוד.

ב - כבר דנו רבות באחרונים האם מצוות הדלקת נרות חנוכה היא חובת הבית, או שהיא חובת הגברא רק שצריך שיהיה לו בית, ודומיא תפילין של יד שהוא חובת הגברא רק צריך שיהיה לו זרוע כדי שיוכל לקיים מצווה זו, עיין בפני יהושע ובשפת אמת על מסכת שבת דף כ"א ע"ב.

ג - והנה על אף שכן דעת רוב הפוסקים וכן מוכח לכא' מדברי רש"י במסכת שבת דף כ"ג ע"א ד"ה 'הרואה', ומתוס' למסכת סוכה דף מ"ו ע"א ד"ה 'הרואה', מ"מ מדברי הערוך השולחן סימן תרע"ז סעיף ה' מבואר שגם מי שאין לו בית חייב יכול לקיים מצוות הדלקת נרות חנוכה במקום שבו הוא דר (גם אם הוא דר ברחוב ללא קורת גג) וכן נקט בשו"ת 'ציץ אליעזר' חלק ט"ו סימן כ"ט, וכן בשו"ת 'אז נדברו' חלק שביעי סימן ס"ז (ועיין שם איך שביארו את דברי הראשונים הנ"ל) ומעניין שבספר 'פסקי תשובות' (סימן תרע"ז אות ג') העתיק להלכה כשיטות מחודשות אלו מבלי להזכיר כלל את הדעות החולקות (וברמב"ם הלכות חנוכה פרק ד' הלכה א' משמע שצריך 'בית' ומנגד בהלכות ברכות פרק י"א הלכה ב' וג' משמע שלא צריך חפצא של בית כדי להתחייב במצווה זו, אמנם שיש שלמדו מרמב"ם זה [בהלכות ברכות] שיש חובה לקנות או לשכור בית די לקיים מצוות נר חנוכה עיין ספר מנחת אשר על המועדים ענייני חנוכה)

ד - שו"ת מהרש"ם חלק ד' סימן קמ"ו.

ה - שו"ת מנחת שלמה תנייאנא (ב-ג) סימן נ"ח.

ו - וביתר ביאור: אם לא היה שם אוהל שישנים בו, אלא היו ישנים ואוכלים תחת כיפת השמים, אם כן לא היה להם כלל גדר 'בית' ולדעת רוב הפוסקים דלעיל לא היו יכולים לקיים מצוות הדלקת נרות חנוכה, אך מאחר ויש להם אוהל המוגדר כבית לעניין מצוות נר חנוכה, אם כן כל השטח הפתוח מוגדר כ'חצר' והתותח יהיה מוגדר כחדר עבודה, וכמו שבבית ניתן להדליק בחדר עבודה (למרות שלא ישנים ואוכלים בו - וזאת משום שהוא חלק מהבית) הוא הדין כאן.

ראו באורי שזורח

/ הרב איתמר הרשקו

לע"נ אמי מורתי רות ב"ר חיים יהודה

גם לאחר שיעקב זוכה להתיישב בארץ אבותיו, לא מצליח הוא לעשות זאת בשלווה. ומאורעות שונים עוברים עליו, כשהפעם מי שמחולל אותם אלו אחיו-בניו[1]. וזאת בשונה ממה שעבר עליו עד היום, כשעיקר הנאבקים עמו היו - עשיו אחיו ולבן חותנו. שכן עד עתה היה זה מתפקידו לסלול את דרכם של בניו בגלויות השונות[2], ואילו כעת עליו לתת סימן לבנים השבים ארצה לאחר כל הגלויות. וללמדם כיצד ניתן לבוא, עד לכדי השלווה המבוקשת באמת[3].

ולכן כעת ביישובם בארץ מתחילים כולם לעסוק בעניינים שונים, כשכל אחד מבקש לבטא את כוחו ותפקידו המיוחד. וכשיוסף מספר לאחיו על חלומותיו ופשרם, גורם הדבר לקנאה מצד שאר האחים. עד כדי כך שהם מבקשים לבטל את כל מחשבותיו כליל - באמרם, 'ונראה מה יהיו חלומותיו'[4].

או אז מבקש ראובן להתבלט, ולהציל את יוסף מאת אחיו האחרים[5]. בכך שמונע מהם להרוג אותו בידיים ממש, ונותן להם את העצה להשליך אותו לבור. אך כאשר הוא שב לשם ויוסף איננו, קורע הוא את בגדיו - בלא שידע שיוסף לא מת, אלא נמכר לעבד ע"י שאר האחים.

לאחריו מנסה גם יהודה להציל את יוסף, ומשיאם עצה - למכור אותו לעבד. ובכך ידם לא תהיה במעל, אלא יהיה עמו כפי מה שתרצה השכינה[6]. ואמנם גם עצה זו לא עלתה יפה בעיני האחים, שכן היא הביאה את יעקב אביהם להתאבל על יוסף. כשאיש מהם לא הצליח לנחמו, או לדבר על לבו - כיוון שחשד בהם[7].

וכך יורד יהודה מדרגתו, ושוב אין הוא מנהיג את האחים[8]. והשבטים כולם עסוקים כל אחד בצרתו, יחד עם צרת אביהם הגדולה. ראובן עסוק בשקו ותעניתו, על מה שבילבל את יצועי אביו[9]. יהודה יורד מאת אחיו, והולך להתרועע עם איש כנעני. ואילו יוסף יורד למצרים, שם הוא מבקש לעשות חיל בבית פוטיפר - אך מוצא עצמו שוב בבית הבור, לאחר שאשת פוטיפר מעלילה עליו עלילות[10].

מול כל אלו פועלת השכינה, בהזרחת אורו של משיח - דווקא מתוך השברים הגדולים האלו[11]. הן של האב יעקב, והן של השבטים. ובמיוחד שלושת השבטים המובילים - ראובן, יהודה ויוסף. שכן כל הארבעה באים מתוך כוונה ורצון לעשות טוב, אך יוצא מתחת ידם דבר אחר לגמרי - אף שאין זה באשמתם הם.

יעקב מבקש לשבת בשלווה, אך מיד קופץ עליו רוגזו של יוסף. ראובן מבקש להציל את יוסף, אך עד שהוא שב לבור - יוסף איננו שם כבר. ויהודה שנותן עצה לאחים למכור את יוסף במקום להורגו, גורם ליעקב שלא לקבל תנחומים על האובדן. וכל אחד מהם עסוק כעת בלהתאבל על מכתו ובעייתו, במיוחד שהיא משפיעה אף על כל שאר חלקי המשפחה.

אך הקב"ה מתעסק דווקא בבניה הגדולה - כשזורח האור של **זרח**, יחד עם פריצת פרץ ויציאתו לעולם. כאבותיהם של מי שעתידים להעמיד מלכים בישראל[12] - מדוד ועד למלך המשיח. ונוצר דווקא בעת ההיא ובדרך הזו, התיקון הגדול - כשיגיע זמן השלווה להתגלות בישראל, יחד עם האור הגדול שזורח עלינו.

ואף על ימינו כבר אמרו חז"ל, שמתוך החושך הגדול יזרח אור ה' עלינו. הגם שלא נשים ליבנו על כך, מרוב העסק על האבל הגדול וכל אשר עבר עלינו. שאמנם אנו עסוקים איש בצרתו - כל אחד כפי המקום בו הוא נמצא, והחברה בה הוא חי ופועל.

והדרך בה חז"ל רמזו זאת נמצא במה שאמרו - '**ראו באורי שזרח עליכם**'[13]. כרמז לארבעת הפועלים הגדולים, בישועת הדורות וגאולתם לעולם[14]. תחילה זהו כוחו של **ראובן** - שלא שוכח את האחווה, הגם שבכורתו נלקחת ממנו[15]. ולאחריו מופיע כוחו של **יוסף**, שלא נוטר לאחיו על מכירתו ומרחם עליהם[16]. והוא אף מדגיש את פעולת ה' עמם - כשנשלח להחיות את כל המשפחה טרם ירידתה למצרים. וכל זאת מתוך ה**אור** - שמגיע עם הקץ ששם הקב"ה לחושך[17].

ומי שמוציא זאת לפועל הוא **יהודה** אביו של זרח, ששלח ידו לצאת ראשונה - אף על פי שיצא לבסוף רק בשניה. וכך היא זריחתם של ישראל, המגיעה טרם זמנה הראשוני[18] - וממתינה היא להשלמתה[19]. ובכך נשלמת השלווה ל**יעקב** כשהאור מואר עליו, כשם שאמר לבניו בשם הנבואה שגילתה לו אמו[20] - '**עלי** היו כולנה'[21].

וכך כשיהודה מודה על חטאו, הוא מביא גם את ראובן להודות - במה שבלבל יצועי אביו[22]. וכשיוסף מכלכל את אביו אחיו, הוא מביא לכך שמיטתו של יעקב שלמה[23] - ושוב אין לו מיתה[24], אף לא בעולם הזה[25].

וכיעקב אבינו, גם עלינו נאמר - עם ישראל חי!

1 - **לאחיו** הם בניו שהיו לו אחים נגשים אליו לצרה ולמלחמה (ב"ר) - רש"י בראשית לא, מו
2 - ויש בה עוד רמז לדורות כי כל אשר אירע לאבינו עם עשו אחיו יארע לנו תמיד עם בני עשו וראוי לנו לאחז בדרכו של צדיק שנזמין עצמנו לשלשת הדברים שהזמין הוא את עצמו לתפלה ולדורון ולהצלה בדרך מלחמה לברוח ולהנצל וכבר ראו רבותינו הרמז הזה מן הפרשה הזאת כאשר אזכיר (להלן לב ט לג טו) - רמב"ן בראשית לב, ב
3 - ועוד נדרש בו וישב ביקש יעקב לישב בשלוה קפץ עליו רוגזו של יוסף צדיקים מבקשים לישב בשלוה אומר הקב"ה לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם לעוה"ב אלא שמבקשים לישב בשלוה בעוה"ז - רש"י בראשית לז, ב
4 - ועתה לכו ונהרגהו ונשלכהו באחד הברות ואמרנו חיה רעה אכלתהו **ונראה מה יהיו חלמתיו** - בראשית לז, כ
5 - **למען הציל אותו** רוח הקודש מעידה על ראובן שלא אמר זאת אלא להציל אותו שיבא הוא ויעלנו משם אמר אני בכור וגדול שבכולן לא יתלה הסרחון אלא בי - רש"י שם, כב
6 - **ונראה מה יהיו חלומותיו** א"ר יצחק מקרא זה אומר דרשני, רוח הקודש אומרת כן הם אומרים 'ונהרגהו' והכתוב מסיים 'ונראה מה יהיו חלומותיו' נראה דבר מי יקום או שלכם או שלי - שם, כ
7 - **אתי שכלתם** מלמד שחשדן שמא הרגוהו או מכרוהו כיוסף - שם מב, לו
8 - **ויהי בעת ההיא** למה נסמכה פרשה זו לכאן והפסיק בפרשתו של יוסף ללמד שהורידוהו אחיו מגדולתו כשראו בצרת אביהם אמרו אתה אמרת למכרו אלו אמרת להשיבו היינו שומעים לך - שם לח, א
9 - עסוק היה בשקו ובתעניתו על שבלבל יצועי אביו - שם לז, כט
10 - כי גנב גנבתי מארץ העברים וגם פה לא עשיתי מאומה כי שמו אתי בבור - בראשית מ, טו
11 - **ויהי בעת ההוא** רבי שמואל בר נחמן פתח (ירמיה כט, יא) 'כי אנכי ידעתי את המחשבת'. שבטים היו עסוקין במכירתו של יוסף, ויוסף היה עסוק בשקו ובתעניתו, ראובן היה עסוק בשקו ותעניתו, ויעקב היה עסוק בשקו ובתעניתו, ויהודה היה עסוק לקח לו אשה, והקדוש ברוך הוא היה עסוק בורא אורו של מלך המשיח - בראשית רבה פרשה פה, א
12 - **ממני** היא מעוברת, ורז"ל דרשו שיצאה בת קול ואמרה ממני ומאתי יצאו הדברים. לפי שהיתה צנועה בבית חמיה גזרתי שיצאו ממנה מלכים, ומשבט יהודה גזרתי להעמיד מלכים בישראל - רש"י בראשית לח, כו
13 - שנו רבותינו בשעה שמלך המשיח נגלה, בא ועומד על הגג של בית המקדש, והוא משמיע להם לישראל ואומר להם ענוים, הגיע זמן גאולתכם, ואם אין אתם מאמינים **ראו באורי שזרח עליכם** - פסיקתא רבתי, לו
14 - **ראו** - ראובן, **ראו** מה בין בני לבין חמי **באורי** - יוסף, קץ שם לחושך **שזורח** - יהודה, **בזריחת** השני אשר על ידו של בנו

עליכם - יעקב, **עלי** היו כולנה.
15 - **ותקרא שמו ראובן** (ברכות, ז) רבותינו פירשו אמרה, ראו מה בין בני לבן חמי שמכר הבכורה ליעקב וזה לא מכרה ליוסף ולא ערער עליו. ולא עוד שלא ערער עליו אלא שביקש להוציאו מן הבור - רש"י בראשית כט, לב
16 - ומדרש אגדה, 'ויכר יוסף את אחיו' כשנמסרו בידו הכיר שהם אחיו וריחם עליהם, 'והם לא הכירוהו' כשנפל בידם לנהוג בו אחוה - שם מב, ח
17 - 'ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חלם' (בראשית מא א) זה שאמר הכתוב 'קץ שם לחשך וכל תכלית הוא חוקר' (איוב כח, ג), לכל יש קץ להרים לגבעות ולרוח ולימים אפילו לדברי הואי, אפילו לחשך... לחשך מנין, קץ שם לחשך, כל דבר ודבר שהוא בא לאדם אפילו היסורין יש להם קץ, שנאמר 'ולכל תכלית הוא חוקר', שהקב"ה יושב וחוקר אם מתבקשין לו יסורין אם לאו, שנאמר ולכל תכלית הוא חוקר... מדבר ב**יוסף**, בשעה שנאסר בבית האסורים היה שם עשר שנים, והיה לו לצאת באחת עשרה, הוי **קץ שם לחושך** - תנחומא מקץ, א
18 - **בעקב עשו** סימן שאין זה מספיק לגמור מלכותו עד שזה עומד ונוטלה הימנו - רש"י בראשית כה, כו
19 - **קומי אורי** הצרה מצויינת בחשך ואפלה, עתה קומי מן החשך הלז ואורי לכל בני העולם האירי לכל **כי בא אורך** אור הישועה הגופנית והנפשית בא לך, וזולת האור שלך הטבעי גם **כבוד ה'**
עליך זרח הכבוד העליון מהופעת אור האלהי על נביאיו ושרידיו - מלבי"ם ישעיהו ס, א
20 - **וַאֲמַרְתְּ לִיהּ אִמֵּיהּ עֲלַי אִתְאֲמַר בִּנְבוּאָה דְּלָא יֵיתוֹן לְעָנְיָא עֲלָךְ בְּרִי** ואמרה לו אמו עלי נאמר בנבואה שלא יבואו עליך קללות בני - אונקלוס בראשית כז, יג
21 - ויאמר אלהם יעקב אביהם אתי שכלתם יוסף איננו ושמעון איננו ואת בנימן תקחו **עלי היו כלנה** - בראשית מב, לו
22 - **מי גרם לראובן שיודה** במעשה יצועי אביו. **יהודה** שהודה במעשה תמר וכן היה מסורת בידיהם. ומדרש אגדה דר' תנחומא כשאמר יהודה 'צדקה ממני' עמד ראובן ואמר בלבלתי יצועי אבי - רש"י סוטה, ז:
23 - על ראש המטה על שהיתה מטתו שלימה ולא היה בה רשע, שהרי יוסף מלך הוא ועוד שנשבה לבין הגוים והרי הוא עומד בצדקו - רש"י בראשית מז, לא
24 - **אמותה הפעם** פשוטו כתרגומו. ומדרשו סבור הייתי למות שתי מיתות בעוה"ז ולעוה"ב שנסתלקה ממני שכינה, והייתי אומר שיתבעני הקב"ה מיתתך. עכשיו שעודך חי לא אמות אלא פעם אחת - שם מו, ל
25 - **ויגוע ויאסף** ומיתה לא נאמרה בו ואמרו רז"ל **'יעקב אבינו לא מת'** (תענית ה) - שם מט, לג

סיפור לתענית

שולחן לצרכי מצוה

רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב, היה חי בפשטות נפלאה - בבית פשוט וצנוע, עם רהיטים וכלים פשוטים בתכלית. אולם בכל מה שנוגע לתשמישי קדושה ולצורכי מצוה, לא הסתפק הרבי בכלים פשוטים, הוא היה מהדר וטורח להשיג כלים נאים ביותר. היתה לו חנוכיה יפה מכסף, פמוטים נאים לנרות שבת, כוס גדולה ליין של קידוש, קופסא מיוחדת לבשמים להבדלה וכדומה.

אחד מחסידי הרבי, שהיה עשיר מאוד, זכה פעם בגורל - בשולחן קטן ונאה, מחוטב היטב, עשוי בטוב טעם ודעת. עז היה חפצו לתת שולחן זה במתנה לרבי, כדי שיפאר את ביתו הדל והפשוט. אולם הצדיק מאן לקבל את המתנה. הלך העשיר אל בנו של הרבי - רבי אליהו, כדי לטכס עימו עצה, כיצד להשפיע על הרב לקבל את השולחן.

בא ר' אליהו לפני אביו, והסביר לו שגם שולחן זה נצרך הוא לצורכי מצוה - להעמיד עליו את החנוכיה, ויש בכך משום "זה אלי ואנווהו" - "הִתנאה לפניו במצוות". נתרצה הצדיק לקבל מתנה זו - אבל בתנאי אחד: השולחן הזה לא יעמוד בביתו במשך כל ימות השנה! רק בימי החנוכה יובא השולחן אל בית הרבי, כדי לפאר וליפות את מצוות הדלקת נרות חנוכה...

מאיר בכל העולמות

קהל של חסידים הצטופף בבית מדרשו של "החוזה מלובלין" זצ"ל בשעת הדלקת נר חנוכה. הרב ברך על הנרות בדבקות עילאית, הדליק ונותר לעמוד במקומו כשהוא מביט בלהבות האש המרצדות. כאשר כילה את מלאכת הקודש, התחילו החסידים להתקדם לעברו לפי הסדר ולקבל את ברכתו.

והנה הגיעה לפניו קבוצה של יהודים מעיירה הסמוכה ללובלין, ובפיהם בקשה: "סבל רב סובלים אנו מיהודי בשם יעקב. האיש הוא "מוסר" - מלשין, וכבר מסר לשלטונות הגויים יהודים רבים, אשר נאלצו לשלם כסף רב. היו גם יהודים שנאסרו בגלל הלשנותיו, ועוד כמה יהודים עומדים ומחכים למשפט לאחר שמסר אותם, וצפויים הם לעונשים כבדים ומרים. אנא, יעשה נא הרבי כלה במלשין זה!"

חשב הרבי שעה קלה, ואחר כך נענה ואמר בהשתוממות: "כיצד יתכן הדבר? איך יכול להיות שיהודי זה הוא "מוסר", הן מאיר הוא בכל העולמות!" נרתעו האנשים לאחוריהם, ולא ידעו את נפשם מתימהון.

ימי החנוכה חלפו, והרב שלח לקרוא לחסידים. שוב שמע את דבריהם, אלא שהפעם קילל את הרשע המוסר, שלא יוכל להזיק עוד ליהודים.

שמע בנו של הרב ותמה, מדוע בימות החנוכה טען כי מאיר הוא ואין הוא יכול לעשות דבר, ואילו עתה מקללו? השיב הרב: "מוסר זה, כמה ששפל הוא, בכל זאת הדליק את נרות החנוכה, וכאשר הדליק ראיתי שמאיר הוא בכל העולמות, על כן היה עלי לחכות עד לאחר החנוכה, כדי שאוכל להסיר את פגיעתו אליכם...". כמה גדולים הם ימי החנוכה, כמה גדולה מעלתו של המדליק נרות חנוכה!

בנים תלמידי חכמים

אמרו חז"ל במסכת שבת (דף כג עמוד ב),אמר רב הונא הרגיל בנר, זוכה לבנים תלמידי חכמים. [שנאמר, כי נר מצוה ותורה אור, שעל ידי נר מצוה של שבת ושל חנוכה, יבוא אור של התורה]. הזהיר במזוזה, זוכה לדירה נאה. הזהיר בציצית, זוכה

המשך בעמוד הבא...

לטלית [בגד] נאה. הזהיר בקידוש היום, זוכה לשפע למלאות כדים וחביות של יין.

ומעשה ברב הונא שהיה רגיל לעבור על פתח ביתו של רבי אבין, וראה שהיה זהיר מאוד בהדלקת הנרות לכבוד שבת ולכבוד חנוכה, אמר בטוחני שיצאו מבית זה שני תלמידי חכמים גדולים, ובאמת יצאו מבית זה, רב אידי בר אבין ורב חייא בר אבין, אחד כנגד שהיה זהיר בנרות שבת, ואחד כנגד שהיה זהיר בנרות חנוכה. וכמו כן רב חסדא היה רגיל לעבור על פתח בית אביו של רב שיזבי, וראה שהיה זהיר בהדלקת הנרות לכבוד שבת, אמר בטוחני שיצא מבית זה תלמיד חכם גדול, ובאמת יצא מבית זה רב שיזבי.

נרות גדולים

בחצי האי קרים שבחבל אוקראינה, היתה קהילה יהודית גדולה. יהודים רבים, שנמלטו מאימת הגזרות והרדיפות - מצאו שם מקום מפלט. רבי חיים חזקיה מדיני מחבר סדרת הספרים "שדי חמד", החליט להתיישב בקרים, דבר שעורר התרגשות גדולה ושמחה כללית. פה אחד באהבה וברצון הכתירו אותו כרב הקהילה.

בהגיע ימי החנוכה, נוכח הרב לראות, כי נרות החנוכה הנמכרים בדוכנים הינם קטנים מאוד, כה צרים היו עד כי לא דלקו אפילו כפי הזמן המינימום של חובת ההדלקה [חצי שעה]. רבי חיים חזקיה הורה להכפיל את גודל הנרות, בהסבירו את חובת ההלכה, וגם כי "כל הזהיר בנר שבת ונר חנוכה לעשותם יפה - יהיו לו בנים תלמידי חכמים".

הכפלת גודל הנרות הכפילה גם את מחירם, ויהודי קרים עניים ודלים היו. אך איש מהם לא התנגד. גדולה היתה שאיפתם לזכות לבנים מאירים בתורה, ומאותה שנה הוכפל גודל הנרות.

נרות חנוכה בשואה

בשואה הנוראה, חפצו צוררי ישראל לכלות את העם היהודי. אולם גם בחושך הנורא של גיא הצלמוות הגרמני, עלו ניצוצות של גבורה ומסירות נפש לקיום המצוות, האירו באור יקרות, והוכיחו את גבורתו וחוסנו הפנימי של עם ישראל, ששום צורר אינו יכול לו.

וכך מספרים החסידים אודות הדלקת הנרות של הרבי הקדוש מצאנז וחסידיו, במחנה העבודה "מיהרלדארף", חנוכה תש"ה:

היהודים השבורים והרצוצים שם במחנה, לא ידעו באיזה יום בשבוע יחול בדיוק יום ראשון של חנוכה. לוח שנה עברי לא היה בידם, והם היו מנותקים מכל וכל. הלכו אפוא אל הרבי מצאנז זי"ע, והוא התיישב מיד בצריפו עם גזיר פחם בידו האחת, ששימש לו במקום עיפרון, ועם קרעי נייר של שק מלט בידו השנית, והתחיל לרשום עליהם מספרים ולחשב חשבונות על פי הזכרון, עד שחישב בבירור באיזה יום בשבוע יחול כ"ה בכסלו.

בהתקרב ימי החנוכה, הזדמן לרבי לעבוד במחסן העצים של המחנה. הוא ניצל הזדמנות פז זו, שהתגלגלה לידיו משמים, ובסיועם של עוד כמה יהודים התקין בסתר מנורה של עץ.

אולם כיצד ישיגו שמן להדלקה? גם לזאת מצאו פתרון. מידי פעם היו היהודים מקבלים מרגרינה בקצבה. כל פירור של מרגרינה הוא סם חיים, תוספת נחוצה של אנרגיה לגוף התשוש. אך בימי החנוכה - כל פירור של מרגרינה הוא סם חיים לנשמה, תוספת אדירה של אנרגיה לנפש היהודית, שכן ממנו אפשר להתיך מעט שמן להדלקת נר חנוכה... ואכן יהודים רבים מן המחנה הפרישו במסירות נפש פירורי מרגרינה, ושמרו אותם עבור הדלקת הנרות.

ופתילות מאין? חיש קל נשלפו חוטים מבגדי המחנה הבלואים שעטפו את גופם, עבור התקנת הפתילות, לשם מצות הדלקת נרות חנוכה.

כשהגיע ליל ראשון של חנוכה, זכו היהודים במחנה להדליק את נרות החנוכה כמצוותם. הרבי זי"ע העלה את השלהבות ברטט של קדושה... שמחה עצומה הציפה את הלבבות.

ומספר הרבי: באחד הלילות הבאים, אחזה אש הנרות בצריף כולו, והתלקחה שריפה גדולה. מיד באו הרשעים לחקור ולדרוש מה היה שורש המאורע, ועל מעשה כזה - להדליק אש במחנה - היו ממיתים תכף ומיד את האיש ההוא שהעז לעשותו. ואף על פי כן לא עזבונו חסדיו יתברך שמו, וניצלנו מידיהם.

ובסיום הדברים הוסיף הרבי בהתרגשות גדולה: "אפילו אודה לה' כל ימי חיי, בימים וגם בלילות, לא אצא ידי חובתי, להודות לאלוקים על שזכיתי אז תחת שלטון הרשעים לקיים את המצוה כראוי ולהדליק נר חנוכה כהלכתו, ולא זו בלבד אלא שיצאתי משם חי וקיים חרף הסכנה הגדולה שריחפה אז על ראשי".

כשחיים בניסי ניסים - לא מוותרים על "פרסומי ניסא"!

ועוד על הדלקת נרות חנוכה בצל השואה הנאצית, מספר יהודי מוינה - אוסטריה, חנוכה תש"ה:

הימים הסמוכים לחנוכה הפכו לזמנים של גילויי מסירות נפש, כאשר הכל אגרו סוגי שמן מכל מקור אפשרי, כדי לקיים את מצות הדלקת נרות החנוכה גם בתנאי המחסור החריפים ביותר של המלחמה.

בהתקרב ימי החנוכה, הופצצה גרמניה על ידי מטוסי בנות הברית, לכן הועסקנו בפינוי הריסות בתים. באחת הפעמים נצטוינו לפנות עליית גג, בה היתה פינת עבודתו של צייר. הוטל עלינו להוריד את התמונות, הבדים והצבעים. שם גילינו פך שמן... כמו השמן של נס חנוכה.

הטמנו את השמן בזהירות כדי לקיים בו את מצות הדלקת הנרות. באותם ימים היתה בנו דחיפה פנימית חזקה לעשות הכל כדי לקיים מצוות, לכן לא דנו בשאלות הלכתיות, כמו: האם ההלכה מחייבת להסתכן כדי להשיג שמן? מה דינו של שמן זה? רבים מבינינו חסכו מפיהם את מנת המרגרינה השבועית הקטנה, והיה כל איש מנסה להשיג מעט שמן, ומסתיר אותו עד לחג. אף אחד לא היה מוכן לוותר על מצות "פרסומי ניסא". חשנו, כי אצלנו כל רגע של חיים הוא בניסי ניסים, וחייבים אנו להודות על כך.

כך הדלקנו את נרות החנוכה בשיר ובהלל. לא ניתן לתאר היאך שרנו אז את הפזמון "מעוז צור ישועתי...", כיצד זעקנו את סופו של הפזמון: "חֲשׂוֹף זְרוֹעַ קָדְשֶׁךָ, וְקָרֵב קֵץ הַיְשׁוּעָה. נְקֹם נִקְמַת דַּם עֲבָדֶיךָ מֵאֻמָּה הָרְשָׁעָה. כִּי אֶרְכָה לָנוּ הַשָּׁעָה..." (אנצ' שמע ישראל ח"ב)

המשך בעמוד הבא...

מצוות חכמים

מצות הדלקת נרות חנוכה, וכן כל שאר המצוות שמדברי חכמים, אף על פי שאינן מן התורה, בכל זאת אצל הקב"ה מעלתן גדולה כאילו הן מצוות מן התורה, וכמו שכתוב במדרש תנחומא (פרשת נשא סימן כט): אל יאמר אדם, אינני מקיים מצוות חכמים, הואיל ואינן מן התורה. אמר הקדוש ברוך הוא, בָּנַי, אין אתם רשאים לומר כך, אלא כל מה שגוזרים עליכם חכמים, תהיו מקיימים, שנאמר (דברים פרק יז פסוק י יא): "ועשית על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה, לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל". וכל כך למה? שאפילו אני מסכים על דבריהם! שנאמר (איוב פרק כב פסוק כח): "ותגזר אומר ויקם לך". תדע לך, שהרי יעקב אבינו בשעה שברך את מנשה ואפרים, מה כתוב שם? (בראשית פרק מח פסוק כ) "וישם את אפרים לפני מנשה", הקדים את הקטן אפרים לפני הגדול מנשה, וקיים הקדוש ברוך הוא את גזרתו של יעקב. אימתי? בקורבנות הנשיאים שזכה והקריב שבט אפרים תחלה, שנאמר: "ביום השביעי נשיא לבני אפרים", ואחר כך: "ביום השמיני נשיא לבני מנשה".

ומעשה בזמנו של הגאון רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל, שהמושל בעירו וינה היה אוהב מאוד לקרוא ולהתעניין בספרי התלמוד שלנו. והנה יום אחד קרא המושל בגמרא מסכת ברכות (דף ד עמוד ב): 'כל העובר על דברי חכמים, חייב מיתה'. התפלא מאוד על זה, והזמין אליו את הגאון רבי יהונתן, כדי שיפרש לו את הכתוב. כשבא הרב, שאלו המושל כיצד יתכן שאדם שעובר על דברי חכמים חייב מיתה, ואילו העובר על דברי הקב"ה, במקרים רבים אינו חייב מיתה, כגון העובר על מצוות עשה או האוכל בשר חזיר או נבלות וטרפות וכל כיוצא בזה, שאינו חייב מיתה אלא מלקות ארבעים? אמר לו הרב, הנה אדוני מושל גדול ונכבד וקרוב למלכות, אם תגזור עלי כעת - 'צא מפניי', ולא אציית לפקודתך - אף על פי שיש בידך להכות אותי או לאסרני במאסר, מכל מקום אם תהרגני, גם עליך תעבור כוס החמה והזעם מאת המלך, ויעניש אותך בעונש גדול. אבל אם יעיז אדם ההולך מחוץ לארמון, להיכנס ללא רשות לארמון של אדוני המושל, והחייל שעומד על המשמר הניצב בפתח שער הארמון, יצעק אליו לבל יכנס, והוא לא ישמע בקול החייל, ויירה עליו החייל מתוך רובהו ויהרגהו, בוודאי שהחייל השומר לא ייענש, ואף גם ישבחו אותו שהוא כאיש גיבור חיל העומד על משמרתו כראוי. והסיבה לכך, שאם לא תהיה רשות לחייל לעשות משפט חרוץ, לשווא שקד שומר, כי יתעללו בו כל הפוחזים כרצונם, כיון שאינו אלא חייל פשוט. לא כן אדוני המושל, אשר עוצם גדלותך ומעלת כבודך היא כבר לשמירה טבעית, אינך צריך רשות לעשות דין לעצמך ולהרוג את כל מי שלא יציית לפקודתך.

כן הדבר בדברי חכמינו ז"ל העושים משמרת לדברי תורתנו הקדושה והנפלאה, הרי הם בגדר שומרי משמרת הקודש, ולכן ביותר צריכים שמירה על דבריהם, לבל יזידו אנשי לצון לעבור על דבריהם. לכן פעמים עשו חכמים חיזוק לדבריהם יותר משל דברי תורה, ועונשם חמור יותר מדברי תורה, אשר בלאו הכי נשמרים גם בלי עונש חמור.

שביבים / שאול שיף

חושך מגרשים באור

(מעובד מתורתו של הרבי מליובאוויטש זי"ע)

המצווה העיקרית של ימי החנוכה היא הדלקת הנרות. את נרות החנוכה אנו מדליקים, כידוע, לזכר הנס שאירע בימי בית שני, לאחר שהיוונים טימאו את כל השמנים שהיו בהיכל, חוץ מפך קטן של שמן שבו לא נגעו, והקב"ה חולל נס ומעט השמן הספיק להדלקת שבעת קני המנורה במשך שמונה ימים. לזכר הנס הזה קבעו חז"ל את מצוות הדלקת נרות החנוכה.

נס פך השמן הוא אמנם הסיבה הישירה למצוות הדלקת נר חנוכה, אולם בפועל נוצר מצב מעניין: בעוד שבמנורת בית-המקדש היו רק שבעה נרות, הרי בחנוכייה של חנוכה יש שמונה קנים ואנו מדליקים בה שמונה נרות.

בתורה וביהדות אין שום דבר מקרי. אם אנו רואים שנרות החנוכה, שאותם אנו מדליקים מחוץ לבית-המקדש, עולים במספרם על נרות המקדש - ודאי שטמונה בזה משמעות מסויימת.

ההסבר על כך הוא: מנורת שבעת הקנים, שדלקה בבית-המקדש, התאימה למצב רגיל וטבעי, שבו הרוחניות שולטת. במצב רגיל זה, כאשר אפשר לקיים את רצון השם ללא כל הפרעות ומכשולים, אפשר להסתפק בשבעה נרות. אולם כאשר נוצר מצב בלתי- רגיל, כשהחשיכה הרוחנית עולה וגוברת, אי-אפשר להסתפק בשבעה נרות, אלא צריך להדליק שמונה.

נרות החנוכה באו דווקא בעקבות התגברות כוחות הנגד והתעצמות החושך. הם נקבעו לאחר שהיוונים "גזרו גזירות על ישראל וביטלו דתם ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצוות... ולחצום לחץ גדול" (כלשון הרמב"ם). כאשר נתרבו הקשיים והשתבש מצב הדברים הרצוי והטבעי, שוב אין די בשבעת נרות המנורה. כנגד תגברות החושך, דרושה גם תוספת באור.

זו, בעצם, מטרתם של נרות החנוכה - להאיר באור רוחני-אלוקי את חושך העולם, המסתיר ומעלים על האמת האלוקית. ולכן, כדי שנוכל

לעמוד במשימה זו בתקופה של חשיכה רוחנית גוברת, ניתן לנו הנר השמיני, הנר הנוסף.

סדר הדלקת נרות החנוכה מדגיש נקודה זו ביתר שאת. איננו מדליקים בכל יום אותו מספר נרות, אלא הסדר הוא שמוסיפים מיום ליום: ביום הראשון מדליקים נר אחד, ביום השני - שני נרות, וכך הלאה. בכל יום מוסיפים ומגבירים את עוצמת האור עד אשר מגיעים, לכאורה, אל השלמות - אל היום השביעי, שבו מדליקים שבעה נרות כנגד שבעת הנרות של מנורת בית-המקדש. אולם מיד למחרת אומרים לנו: הדליקו נר נוסף - נר שמיני!

דבר זה ממחיש את הצורך להגביר אור כנגד התעצמות החושך. בנקודה סימלית זו מסתיימים ימי החנוכה, כשהם מותירים אחריהם מעין צו תמידי: לעולם לא לדרוך במקום, לא להסתפק בקיים, אלא תמיד להוסיף באור; ועל כל תוספת בצד השלילי, יש להרבות בצד החיובי עד שהאור יסלק כליל את החושך.

על-פי הדברים הללו נבין גם את טעמו של שינוי נוסף בין נרות החנוכה לנרות בית-המקדש: בבית-המקדש דלקה המנורה בתוך ההיכל, בפנים הבית, ואילו את נרות החנוכה אנו מציבים דווקא "על פתח ביתו מבחוץ"!

ההסבר על כך הוא כנ"ל: בזמן שבית-המקדש קיים וממנו אורה יוצאת לכל העולם כולו, די בהדלקת הנרות בפנים, בתוך הבית. אולם כאשר "החושך יכסה ארץ" - או כלשון הגמרא (לגבי זמן הדלקת נרות החנוכה): "משתשקע החמה" - אי-אפשר עוד להסתפק באור המאיר בתוך הבית, אלא צריך להדליק אור גם בחוץ, במקום החושך. כאשר בחוץ גוברת החשיכה, יש חשש שהדברים השליליים הסובבים את הבית מבחוץ יחדרו גם פנימה ויעיבו על האור שבו. לכן, בשעה כזאת, אין להסתפק בהארת פנים הבית, אלא חובה להציב את הנרות המאירים דווקא בפתח הבית, כדי ש'רשות הרבים' תואר אף היא מאור הנרות.

במלים פשוטות: בימינו אלה, כאשר נוצרה בעולם נסיגה במידת הדבקות באמונה ובערכי-אמת, צריך להגיב על כך בהגברת האמונה ובהפצתה החוצה. בניגוד לסברה המוטעית, שכאשר גוברת ההתנגדות החיצונית, צריכים לסגת ולהתקפל, ההפך הוא הנכון: דווקא בשעה כזאת צריכים להקפיד יותר על דבקות שלמה בקיום התורה ומצוותיה, מתוך גאון יהודי, ואף להפיץ את ערכי האמונה והתורה החוצה.

דווקא בימים כאלה אסור להסתגר בתוך המסגרת החיובית, שכן הרוחות השליליות המנשבות בחוץ עלולות לחדור פנימה. צריך לצאת החוצה ולהפיץ אור, ורק אז אפשר לשמור על האור הפנימי ואף למשוך אליו את אלה הנמצאים בחוץ.

יכול אדם להרהר בדברים ולומר: אם בזמן בית-המקדש אירע מה שאירע עד שנזקקו לנס מיוחד, הרי בזמננו, כשעם-ישראל מצוי במעמד של 'מעטים' ו'חלשים' מול הכוחות הגוברים בחוץ, האם יש סיכוי כלשהו לעמוד במשימה - להגביר את אור הקדושה על החושך והטומאה?

ימי החנוכה הם התשובה לכך: הקב"ה נותן ליהודי כוח מיוחד דווקא בגבור החשיכה להדליק שמונה נרות ולא שבעה, להעמידם מחוץ לבית ולא בתוכו. כל זאת, כדי לאפשר לו להתגבר על כל המכשולים והעיכובים הנקרים בדרכו. ניתנו לנו הכוחות הדרושים, וצריך רק להשתמש בהם ולהוציאם לפועל.

משום כך נאמר על נרות חנוכה שהם "אינם בטלים לעולם". נרות בית-המקדש בטלו כאשר החושך גבר והביא עימו את חורבן הבית והגלות שלאחריו, אבל שמונת נרות החנוכה, שכל ייעודם הוא להתמודד עם החושך ולהאירו - נרות אלה "אינם בטלים לעולם"!

אור גם במקומות הנמוכים

פעם אחת בלילה הראשון של חג החנוכה עמד רבי דוד מטוֹלנֶה ליד חנוכיית הזהב המהודרת והתכונן להדליק את הנר הראשון. לפתע פנה אל אחד החסידים ואמר לו: "אמור לי, הלוא אשתך נמוכה היא. ואם כך, כשאתה רוצה לדבר אתה, האם אתה הוא זה שמתכופף אליה או שהיא מגביהה את עצמה אליך?"

ומיד, בלי לחכות לתשובה על שאלתו, בירך הרבי והדליק את נר החנוכה.

החסידים התפלאו מאוד על השאלה המשונה ששאל הרבי.

באותו היום נכח במקום רב צעיר, רבי מרדכי דוב מהוֹרניסטייפוֹל, שהיה נכד אחיו של הרבי. כשראה את תמיהתם של החסידים אמר להם: "אני אפרש לכם את דבריו של דודי-זקני על פי דברי התלמוד. בתלמוד נאמר כי מעולם לא ירדה השכינה מתחת לגובה של עשרה טפחים (תלמוד בבלי, סוכה, דף ה עמוד א). אף על פי כן, אנחנו מדליקים את נרות החנוכה נמוך יותר מעשרה טפחים. סוד הדבר, שבימי החנוכה הקדוש ברוך הוא "מתכופף" ויורד אל עולמנו. ובשל כך, בימים אלו ניתן למצוא את האור הנמצא גם במקומות הנמוכים".

שיעור בדמקה

באחד מימי החנוכה לאחר הדלקת הנרות ישבו חסידיו של רבי מנחם נחום משֶטֶפֶנֶשט בבית המדרש ושיחקו במשחק הדמקה. לפתע נכנס הרבי אל בית המדרש. כשראו את רבם עומד לידם, נבהלו החסידים והתביישו מאוד. אז פתח הרבי ואמר:

יודעים אתם מהם הכללים של משחק זה?

שתקו החסידים ולא ענו.

- "אזכיר לכם את הכללים," אמר הרבי. "לפעמים אתה נותן אחד, כדי להרוויח במקומו שניים; אינך יכול ללכת שני צעדים בבת אחת; עליך להתקדם תמיד למעלה, ולא לסגת לאחור. אבל אם הגעת למעלה - כעת מותר לך ללכת להיכן שתרצה."

נער צעיר עם רוח הקודש

שני בנים היו לר' יצחק מוּרקי, ושניהם נודעו לימים כאדמו"רים חשובים: ר' דוד מאַמשינוֹב, ואחיו הצעיר ר' מנדל מוּרקי.

פעם אחת, בהיותם נערים צעירים, שיחק מנדל במשחק קלפים.

ראה אותו אחיו, דוד, וביקש להצטרף גם הוא למשחק. אולם מנדל סירב ואמר לו: "אם תוכל לומר את הדרשה שאמר אבינו בזמן הדלקת נר חנוכה, ארשה לך לשחק". שני הנערים לא נכחו בשעה שהדליק אביהם את נר החנוכה ודרש לפני החסידים, ולכן לא ידע דוד מה אמר אביו.

אמר דוד לאחיו: "איך אוכל לומר לך את הדרשה, וכי אתה יודע מה אמר אבא?"

מיד אמר מנדל את הדרשה.

הלכו שניהם אל אביהם וראו כי נכונים היו דבריו של מנדל הצעיר, וכי

ברוח הקודש חזר מנדל על הדרשה של אביהם מילה במילה.

אז אמר האב למנדל הצעיר: "אם כך - באמת אתה ראוי שתשחק..."

נזהר להשתמש בכבוד התורה

סיפר המגיד מקוז'ניץ:

בהיותי בן שבע למדתי כבר בישיבתו של רבי יחזקאל מאוסטרובצי. בימים הייתי יושב בישיבה ובלילות המשכתי את הלימוד לבדי בבית המדרש.

בליל חנוכה לא הניח לי אבי ללכת אל בית המדרש, כי חשש שאשחק שם בקלפים, כפי שרבים נוהגים לעשות בחנוכה. אבל בביתי לא היה נר ולא ספר, ורציתי ללמוד. הבטחתי לאבי שאלך אל בית המדרש לזמן קצר, ולא אשהה בו אלא בזמן דלקתו של נר קטן שערכו שלוש מטבעות. אבל המלאכים נהנו מלימוד התורה והנר הקטן שבבית המדרש המשיך ודלק כל הלילה.

כיוון שראה אבי שעבר הזמן שהבטחתי לו ולא באתי, חשב כי עברתי על מצוותו ונמשכתי לשחק בקלפים. עם שחר שבתי לביתי ושכבתי על מיטתי. בא אבי, והכה אותי מכות נמרצות.

באותם רגעים ידעתי כי אם אומר לאבי כי למדתי כל הלילה, הוא יאמין לי, כי ידע שלא שיקרתי מעולם. אבל חשבתי: מוטב שאסבול פצעים נאמנים ולא אשתמש בכבוד התורה.

גאון בסת"ם

לצד קדושתו ופרישותו של הרה"ק רבי משולם פייביש מזבאריז' זי"ע היה נודע בשעתו כגאון ובקי מופלג. לדאבוננו לא נשארו הרבה מחידושיו ופסקיו בהלכה, כי אם המעט אשר תלמידים מביאים בשמו מתוך הערכה וחרדת קודש.

במיוחד איתבדרי שמעתתיה בענין כתיבת סת"ם שעל קדושת אותיותיה הוא הרחיב הדיבור (ראה יושר דברי אמת אות לז: "יש טעם לכתיבת ספר תורה ותפלין ומזוזות בקדושה, על פי דת תורתנו הקדושה בכוונה נכונה, כדי שישרה הרוחניות על גופי האותיות הנכתבים"), ואף תיקן נוסח "לשם יחוד" לאמרה קודם עיבוד הקלף לכתיבת סת"ם, וקודם כתיבת ס"ת (מובא ב"קונטרס שמשון" שבסוף ספר יושר דברי אמת מהדו' מונקאטש שנת דרך אמת עיי"ש באריכות).

רעו ועמיתו הרה"ק בעל הבאר מים חיים מביא בשמו בענין זה בלשון הערצה מופלגת (בענין כתיבת הנוני"ן ההפוכין בס"ת בפרשת "ויהי בנסוע"): "וגם בזה שמעתי מפי איש אלקים בוצינא קדישא נר ישראל המפורסם המנוח מוהר"ר משולם פייוויש זלה"ה מגיד מישרים מזבריזא שהיה בקי בכל מקומות וחדרי מאמרי הפוסקים ושו"ת בענין זה (-בהלכות סת"ם) והראה לפני ראיות שאף זאת ראוי לבטל שלא יהיה שום יתור בתורה כמאמר הקרא 'לא תוסף עליו ולא תגרע ממנו', כשם שהחסר הוא גרעון להתורה, כך היתר כנטול דמי, והוא גרעון להתורה הקדושה עכ"ד. (סידורו של שבת ח"ב דרוש ג מאמ"א או"ג).

גם הגה"ק בעל הדעת קדושים מבוטשאטש זי"ע מביא מה ששמע בשם הרב המפורסם בש"ט מו"ה פייביש ז"ל מ"כ בק"ק זבראזא יצ"ו שיש צד היתר לטלטל ספר תורה הקדושה על ידי שמהלכין עשרה אנשים עם הס"ת הקדושה, ומסיים: "כי על פי זה נחה דעתי במה שנוהגים פה לטלטל ס"ת הקדושה מביהמ"ד הק' למקום דירתי פה..." (אשל אברהם או"ח סי קלה סי"ד; וע"ע בענין זה ב"דעת תורה" למהרש"ם).

כן היה לו ברשותו ספר תורה מיוחד ונזכר כמה וכמה פעמים בספר "משנת אברהם" על הל' כתיבת סת"ם (נדפס זיטאמיר תרכ"ח) שאף מסתמך עליו רבות בדיני צורת האותיות. ומציין במקום אחד (סי' כד): "וכן ראיתי בספר תורה הקדושה של הרב הגאון איש אלקי המפורסם כקש"ת מוהר"ר משולם פייוויש ז"ל מק"ק זבריזא, והספר התורה הקדושה היא עתה אצל אדמו"ר הקדוש ברוז'ין".

(מתוך עלים לתרופה)

שמעתי אומרים...

/ אור החיים הקדוש

{יז}נסעו מזה כי שמעתי וגו'. שואל מרן אור החיים הקדוש: צריך לדעת לאיזה ענין הוצרך לומר נסעו מזה ולא הספיק אומרו שמעתי אומרים נלכה וגו'. ורז"ל (ב"ר פ' פ"ד) דרשו כי הגיד לו שנסעו מהאחוה והלכו לבקש נכלי דתות שימיתוהו בהם. ולדבריהם קשה למה לא נרתע יוסף לחזור לאחוריו, שאין לך שכיח היזיקא כזה, וח"ו היה כמתחייב בנפשו להסתכן בעצמו. ואולי כי יוסף לא הבין דברי האיש כמו שפירשו ז"ל. ורז"ל פירשו כן אחר שנתגלה מה שעשו האחים מה שאין כן יוסף הבין הדברים כפשוטן על זה הדרך נסעו מזה פי' מכל המחוז ההוא ואין לו לבקש עוד באותו מחוז, והטעם כי שמעתי אומרים נלכה. ומזה ידע כי עקרו דירתם מכל המקום ההוא, ולא היה יכול לומר הלכו דותינה שלא ידע בבירור שהלכו לדותן אלא מדבריהם וספר סדרן של דברים, ולצד שהי' בדעתו של יוסף כי זה האיש הוא מעוברי דרך ולא מלאך ה' הבין הדברים כפשוטן. וכפי זה יבוא על נכון מה שאמר הכתוב וילך יוסף אחר אחיו וימצאם בדותן, שהיה לו לומר וילך יוסף אחר אחיו לדותן וימצאם ולפי מה שפירשתי יבוא על נכון שלא החליט לו המלאך שהלכו לדותן אלא שנסעו מהמקום ההוא לזה היה מבקש לדרכו במקומות אחרים וימצאם בדותן והבן. ודרשת רבותינו במקומה עומדת כי התורה הודיעה שדיבר אליו המלאך ורמז סוד דבר. עוד ירצה אומרו אחר אחיו פי' כי יוסף דרש דברי המגיד כדרשת רז"ל והבין גם כן הדברים כפשטן והכריע הפי' שאין כוונתו לומר אליו שנסעו מן האחוה אלא כי עודם אחיו ורעיו, והוא אומרו אחר אחיו פי' אחר העמדתם במצב אחיו ופי' דברי המגיד כפשטן כמו שפירשתי למעלה. ואם תאמר אם כן מה הועיל המלאך בהודעה זו כיון שלא נשמר יוסף. ואולי כי נתכוון להרבות שכרו כשילך אחר האחוה כאשר כן עשה. ובזה גם כן לא יקשה איך המלאך יגרום

לבטל את אשר ה' חשב לעשות להוריד יוסף למצרים לסיבות ידועות גדולות ונפלאות. אלא שידע שאין דבריו מבטלין הענין אלא יש בהם הרווחת זכות של יוסף. ואולי כי באמצעות דבר זה השלים ה' גדישת סאה גדולה וכבוד אשר השיג אחר כך במצרים.

מעשה בכבש

סיפור מרגש ביותר שמראה כוחה של מצווה מהו, התפרסם בתוכניתו של עמי מימון 'חידודון' ברדיו קול ברמה. בתוכנית התארח ר' יצחק קשאני מביתר עילית, שסיפר על כבש שגדל בביתו כחיית מחמד.

הכל התחיל כאשר ילדיו של קשאני ביקשו חיית מחמד שאותה יוכלו לגדל בבית. "חשבתי איזו חיה טהורה אני יכול לגדל בבית, ויחד עם הילדים הגעתי למסקנה שכבשה קטנה תהיה חיה נחמדה לגידול", הוא משחזר. הילדים שמחו על ההצעה, וקשאני החל לברר אצל מכרים ושכנים, האם מישהו מכיר מקום שבו אפשר לקנות כבשה קטנה.

הם שלחו אותו לכפר ערבי סמוך, שם רכש קשאני בטעות - כבש זכר במקום נקבה שאותה רצה היות והיא נשארת באותו גודל, לעומת הזכר שגדל מהר.

קשאני התעקש להחליף את הכבש בכבשה, אך המוכר הערבי היה עיקש ממנו ולא הסכים לעסקת החליפין.

בלית ברירה, הוא לקח את הכבש וחזר עמו הביתה אל ילדיו הנלהבים, שמיד מצאו גם שם לכבש הנחמד: עזיז (בשפה הפרסית פירושו יקר וחביב).

"השוחטים והמתלמדים היו בהלם. הם אמרו שהם מעולם לא ראו דבר כזה".

שישה חודשים שהה הכבש בביתם, והפך 'חלק מהמשפחה'. "האכלנו אותו כמו שצריך ודאגנו לו, אבל אחרי שישה חודשים התחלנו לראות פצעים באיזור האוזן. עשיתי בירור קצר וסיפרו לי שזה מעיד על איזו מחלה אצל הכבש, ושעליי לשחוט אותו עכשיו לפני שהוא יסבול ויהיה גם טרף בסופו של דבר".

כשהבין שכל יום מחריף את מצבו של הכבש, הלך איתו למשחטה ושם החלה הסאגה האמיתית: הכבש פשוט סירב להיפרד מר' קשאני.

"השוחטים והמתלמדים היו בהלם. הם אמרו שהם מעולם לא ראו דבר כזה, שבו כבש נצמד לבעלים שלו, בוכה וצועק ולא רוצה להיפרד", מספר הרב קשאני.

כאן הבין הרב קשאני כי הוא צריך לעשות מעשה, וכאדם מאמין - התכופף אל אוזנו של הכבש ואמר לו שזה הדבר הכי טוב שיכול להיות בשבילו, ושאם הייתה לו ברירה, בוודאי לא היה מובילו לשחיטה.

וראה זה פלא - תוך דקות ספורות מרגע ששמע זאת, הכבש נרגע והסכים ללכת אחרי השוחטים.

"הבנתי שכל סיפור הכבש הוא פרי דמיוני, והצטערתי על כך מאוד".

לאחר השחיטה נודע לו לרב קשאני כי הכבש היה טרף היות והיה לו נקב בריאה - שנגרם ככל הנראה מפעם אחת שנתקע בין הסורגים.

הרב חזר לביתו בלי הכבש. "הייתי מדי עצוב, וכל מה שרציתי היה לנוח מהחוויה הקשה הזו", הוא מספר.

בלילה עלה הרב קשאני על יצועו, וחלם חלום. "בחלומי ראיתי חכם ספרדי שלא זיהיתי, עם הלבוש של החכמים של פעם. הזקן שלו היה אפור, והוא סיפר לי שהוא זה עזיז, והוא ירד לתיקון בעולם הזה למשך כמה חודשים על מנת לתקן את הפעמים שלא אכל מאכלים לשם שמיים. שאלתי את החכם שאלות שלא היו ברורות לי, והוא ענה לי על כולן. בסוף שאלתי אותו איך אדע שהחלום אמיתי ואיך יאמינו לי ולא יחשבו שאני הוזה. ואז ענה לי החכם: 'הלא אתה עובד בבית הדין. מחר יבוא מישהו לעניין גט, והשם שלו יהיה עזיז. בכך תדע שכל זה היה אמיתי'".

למחרת בבוקר, מיד לאחר התפילה, רץ הרב קשאני לבית הדין במהירות. "עברתי על כל השמות ולצערי גיליתי שאין אף אחד בשם עזיז. הבנתי שכל סיפור הכבש הוא פרי דמיוני, והצטערתי על כך מאוד".

הרב קשאני המשיך בעבודתו תוך שהוא מניח בצד את עניין הכבש. זמן קצר לפני סיום יום העבודה, הטלפון צלצל. "זה היה מזכיר בית הדין שאמר לנו שיש זוג שמתעכב כבר הרבה זמן עם גט, ועכשיו הוא בא ומעוניין לסיים עם זה. המזכיר ביקש מאיתנו להישאר כדי שנוכל לסיים את זה. שאלנו מה שמו, וקיבלנו את התשובה: 'עזיז'. כמעט נפלתי מהכיסא באותו רגע. שאלתי אותו שוב האם זה השם המקורי, שם חיבה או שם משפחתו, אך הוא ענה בכעס שעזיז זה השם שלו, והוא לא מבין למה אנחנו שואלים אותו את זה שוב ושוב".

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

מערכת
בסוד שיח

מאחלת לכל בית ישראל
חג אורים
לישועות ונחמות

עריכה גרפית - גיל ויין

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net